

1 Timoti

Rau Yo Paulu Iwode Pang Timoti I, In Atu Ki

¹ Au Paulu yo aposol ke Yesu Kirisi i, in la awodo rau naiti pong Timoti i. Ngan ye betanga medana ke Maro, tool yo bet ipamulidi ye so dook tiap yo bet igarungidi i, in iye Yesu Kirisi, tool yo tatara lodo le atu panga bet ilonidi i, in yeru la titarau bet ayei urata i nga.

² Ngan rau i awode pong Timoti. Ong in ye lom medana yo kutaru pang Maro i, in le dawa ben au natuk moolmool nga. Nen le apatarau pang Tamada Maro iye Yesu Kirisi yo Tool Mai kiidi i, in bet yeru lodi mulumulu yong a tiyei dada dook mata pong, inbe tikaua lo silene kidi pong.

Di Tooltool Yo Tipatomonai Di Tooltool Ye Betanga Moolmool Tiap Nga

³ Ngan dawa ben tina yo awete pong mugu ye kene yo agegong a bet ala pang tana mai Masedonia ye in nga, ngan le awete pong mulu nen, bet sila kunepe la malala mai Epeses ngan. Ngan bet sila kunepe a bet nen ngan kuwete le koom mede a kulele di tooltool ke kaplungunu a ken tipatomonai di tooltool ye betanga kidi yo moolmool tiap ngan mulu be.

⁴ Inbe kuwete a kulele di ken titu ye urata ke bete sorokingi yo taukan punu, inbe ye pitingi di rara kidi edi le mooloo mata be. Betanga yo nen ngan ke bet iyei di tooltool a koodi parkap ye leu,

bong ke bet ilon di a tiyei urata ke Maro, ngan tiap. Ye dada yo bet taye i urata ke Maro ye in nen, bet tatara lodo medana panga leu.

⁵ Ngan ye punu yo a le awete pong bet kulele di ye i, in nen. Idi tooltool yo tatara lodo medana pang Kirisi nga, ngan bet lodo pang di diede mai san. Ngan kumata le lodo bet taye i so yo dook mata ngan leu, inbe tatoo dada dook mata yo lod wetewete ye bet tatoo nga, inbe tatara lodo medana moolmool pang Kirisi nga, ngan ole lodo pang di diedi mai san.

⁶ Bong di tooltool kapala ke kaplungunu tina ngan tikapsap ye dada dook mata yo nen nga, inbe la titoo bete sorokingi yo taukan punu nga.

⁷ Di ngan lodi bet tiye i ben di tooltool ke patomonaingi di tooltool ye wer ke Maro, bong di tapdi ngan lodi galanga dook ye betanga yo tiwete, ngan punu tiap. Inbe ye so tina yo tiwete le koodi mede ye a tipatomonai di tooltool ye nga, ngan di tapdi lodi galanga dook ye betanga kidi, ngan tiap lapau.

⁸ Ngan idi tooltool yo ke Kirisi nga, ngan lod galanga nen, wer ke Maro yo ikap pang Mose nga, ngan wer dook mata. Le kumata bet tool sa ipatomonai di tooltool ye wer tina ngan dook mata ben yo Maro ye taunu lono bet ipatomonai di ye nga, ngan ole wer tina ngan iye i ben so dook mata pang di.

⁹ Bong idi nga lod galanga lapau nen, wer ke Maro yo itar nga, ngan pang di tooltool yo noonoodi, ngan tiap. Bong wer tina ngan pang di tooltool yo tisak noonoongoo a tilongo betanga tiap nga, inbe pang di tooltool yo titoo dada dook

mata yo Maro lono bet tatoo ngan tiap a tiyei sennene mata nga, inbe pang di tooltool yo tiwala muridi pang dada dook mata le imot yo Maro lono bet tatoo nga, inbe pang di tooltool yo lodi tar bet sungunu in so sorok nga, inbe pang di tooltool yo tiraumata di tamadi too di tinadi a timmata nga, inbe pang di tooltool yo tiraumata di diedi a timmata nga, ngan lapau.

¹⁰ Inbe wer tina ngan pang di tooltool yo tiyei dada dook tiap ke bauk nga, inbe pang di tooltool yo tiyei dada dook tiap ben di tooltool ke Sodom le Gomora nga, inbe pang di tooltool yo tipinau di tooltool kapala a man tiporo di ye urata nga. Inbe wer tina ngan pang di tooltool yo tiwete betanga kidi ngan moolmool tiap nga, inbe pang di tooltool yo tiwetewete ngan tillung a tiwete moolmool le ete bet tipamede betanga kidi ye nga, inbe pang di tooltool yo tiyei dada dook tiap kapala yo bet irautoo betanga yo moolmool nga, ngan lapau.

¹¹ Ngan betanga tani, in ipa ye bingi dook mata yo Maro ikauu pau bet aweteweta pang di tooltool i. Inbe bingi dook mata tani i, in iwetewete ye Maro yo iyei urata dook mata pang di tooltool ki i. Ngan ye in ene mai san ke bet di tooltool tipayiti.

Lo Ponana Ke Paulu

¹² Le awete lo ponana kiau pang Yesu Kirisi yo Tool Mai kiidi i, in ye yo lon tarau ben au tool moolmool a le ipootau inbe ipamedau bet ayei urata ke raingi bingi dook mata ki nga.

¹³ Mugu ngan akan paseme Yesu, inbe akap malam a arau sorok di tooltool yo titara lodi medana panga nga. Bong Tool Mai lon mulumulu yau,

yesoo mugu ngan atara lok medana pang Yesu tiap, le lok galanga ye urata dook tiap yo ayei, ngan tiap.

¹⁴ Ngan la Tool Mai kiidi in lono pau a iyei dada dook mata nen kaiye pau. Ngan ye dada dook mata tani yo Yesu Kirisi iyei pau i, in la atara lok medana panga, inbe lok pang di tooltool kapala mai san, ngan lapau i.

¹⁵ Le betanga yo bet aweta pong i, in betanga moolmool a kuwi a kuparama le imede. Ngan betanga tani in nen; Yesu Kirisi isi tana bet si ikap di tooltool ke sennene a ipamulu di ye so dook tiap yo bet igarung di i. Ngan di tooltool tina, ngan atu yo illos di diene le imugu pang di ye geingi dada dook tiap i, in la au i.

¹⁶ Ngan ye punu yo a le Maro lon mulumulu yau, au tool dook tiap tani ke sennene i, in nen a bet nen ngan di tooltool tikamatau ben Yesu Kirisi, in katen malmal pau tarrai tiap. Le di tooltool tina yo bet titara lodi medana panga a bet tinepe ye nepongo dook mata yo taukan motingi in nga, ngan lodi galanga nen bet ole iyei dada gaongo leu nen pang di lapau.

¹⁷ Le tayitmaka Maro yo iyei tool kuto mai a matan kalidi le imot i. Ye in inepe nen le taukan motingi, inbe ye in taukan matenge, inbe o ke bet takamata ye matada tiap lapau. Yetaleu in la Maro i. Le tayitmaka ene inbe tayei ne, “Maro, em mai san ke bet di tooltool tipayitong le ikenen leu le taukan motingi.” Moolmool.

¹⁸ Natuk Timoti, nga bet awete a apamedong ye betanga tina yo mugu ngan di tooltool tikaua Maro koonoo a tiwetewete yong nga. Nen le lom

tut a kutoo, inbe kuparama le imede a bet nen ngan kupatoko ye patokongo yo dook mata i.

¹⁹ Ngan la kuparama lom medana yo kutaru pang Maro i, in le ipa ye dada dook mata yo lom wetewete ye bet kutoo, in lapau. Ngan di tooltool kapala lodi pang dada dook mata yo lodi wetewete ye bet titoo ngan tiap. Nen le tigarungu lo medana kidi yo titaru pang Yesu i, in le dook tiap dawa ben ookoo isauloko a imassoroko le dook tiap ki taunu nga.

²⁰ Le di tooltool tina nga, ngan di diedi ru la Aimenias iye Aleksanda nga. Di suru tina ngan asuket di la Satan bene a bet tisololo masngana a iso matadi, a bet nen ngan tikan paseme Maro ye betanga dook tiap mulu be.

2

Dada Dook Mata Ke Pataraungu

¹ Timoti, nga bet awete pong a apamaditi lom ye urata yo bet kuye di diem, yo titara lodi medana pang Yesu nga, ngan kayeii le imugu pang urata kapala le imot, in nen. Kapatarau a kawete lo ponana kiang pang Maro, inbe katoru bet ilon di tooltool nga le imot a iyei dada dook mata pang di.

² Inbe katoru bet ilon di tooltool yo tiyei kuto maimai a matadi kala tana maimai nga, inbe ilon di tooltool yo titar di bet matadi kalidi nga, a bet nen ngan burungu le nepongo kiidi dook mata ke bet tanepe ye lo silene dook mata, inbe tanepe dawa ben di tooltool yo Maro ipootoo di panga nga, inbe tatoo dada dook mata le imot yo Maro lono bet tatoo nga.

³ Ngan pataraungu yo nen nga, ngan dook mata, le Maro yo ipamulidi ye so dook tiap yo bet igarungidi i, in lon ponana ye.

⁴ Yesoo, lono bet ipamulu di tooltool le imot, inbe lono bet lodi galanga ye betanga ki yo moolmool i.

⁵ Ngan awete nen, yesoo Maro ataleu la inepe i, inbe tool ataleu la inepe kataunu kiidi tooltool taye Maro a bet ikarata lodo le la taye Maro tagaua mulu i. Ngan tool tani, in la Yesu Kiri,si,

⁶ yo ye taunu iraiia tinini bet ilon di tooltool le imot a bet nen ngan Maro iyemenai di ye sennene kidi be. Ngan iyei nen ye lal yo Maro itaru panga i, bet nen a Maro ipitnaini paidi ben ye in lono bet ikap di tooltool le imot a ipamulu di ye so dook tiap yo bet igarung di i.

⁷ Le ye punu tani i, in la le ipootau bet ayei aposol inbe awetewete betanga ki pang di tooltool yo tipa ye rara kidi Yuda tiap nga, a bet nen ngan apatomonai di ye betanga moolmool ki inbe ye dada yo bet titara lodi medana panga ye i. Le nga allung tiap, nga awete moolmool ye yo Maro ipootau bet ayei aposol nga.

⁸ Ngan nanga, ye ni nangai yo bet tigaua inbe tisung pang Maro ye in nga, ngan lok bet di tamoto yo bet tiyit bedi pang ete ye pataraungu nga, ngan ke bet lodi kua urata ye dada ke kate malmal le koo parkap inbe tipatarau, ngan tiap. Bong tipatarau ye lodi yo iken galangana nga.

Noonoongoo Pang Di Garup

⁹ Le di garup lapau, ye kene yo bet tilonlon a tiwit mala le so kidi kapala bet ilo tinidi nga,

ngan lok bet tika-rata di le dook mata ye di tooltool matadi. Le bet nen ngan titarkoo tinidi le dook, bong tikapge bet tiyei di tamoto a titang ye di be. Inbe lok bet tipirak kutodi raunu, too timoro tinidi le kutodi raunu ye so sallinene dawa ben matauu inbe ye so kapala yo tika-rata ye pat yo ene gol, ngan be. Inbe lok bet tilonlon ye so ke lonloningi yo tiyimi ngan pat ki lo ete mata, ngan be lapau.

¹⁰ Bong dada dook mata bet di garup yo tisung pang Maro ngan bet timoro tinidi ye, in nen. Ole tiyei urata dook mata a tilon di diedi a bet nen ngan iyei ben moro dook mata pang di.

¹¹ Le di garup tina ngan ke bet tiwetewete ye ni ke sungunu tiap, bong tiwur moonoombe a titar talngadi dook ye betanga ke Maro yo di kuto maimai ke bareme ke sungunu tiwete nga, a nen ngan tilongo betanga kidi a titoo.

¹² Nen le lok bet amalum pang garup sa a ipatomonai di tamoto ye betanga ke Maro, too iyei kuto mai pang di ye bareme ke Maro, ngan tiap. Bong lok bet di garup tina ngan tinepe moonoombe.

¹³ Ngan ye punu yo a le agunkala di garup ye urata yo nen nga, yesoo bong Maro ikarata Atam mugu, motong la ikarata Ewa nga.

¹⁴ Inbe Atam la ilongo Satan koonoo a itoo betanga ki, in tiap. Bong Ewa la Satan ikaua llungunu ye, ngan le ilongo koonoo a itoo, inbe iyeie dada dook tiap ke sennene i.

¹⁵ Bong kumata bet di garup tinepe dook ye nedi a tipasui di kakase nga, ngan ole Maro ilon di a ipamulu di ye so dook tiap yo bet igarung di i. Le kumata bet titara lodi medana panga

le ikenen leu, inbe lodi pang di diedi mai san, inbe tinepe dawa ben di tooltool yo Maro ipootoo di panga nga, inbe tiyei dada dook mata ye di tooltool matadi, ngan ole ipamulu di.

3

Di Kuto Maimai ke Bareme Ke Yesu

¹ Betanga yo tiweta in moolmool. Le betanga tani in nen, kumata tamoto sa lono bet iyei tool kuto mai pang di tooltool yo tigaua ye bareme ke Yesu nga, ngan tool tani in itara lono pang urata yo dook mata ngan leu.

² Ngan nanga, tool yo bet iyei kuto mai pang bareme ke Yesu i, in tool la inepe le nepongo ki dook mata le di tooltool tipusyeko toko busunu ki siap i, inbe tool la matana pang garup ataleu yo iyooloo koot i, inbe tool la ikan le iyin mata be i, inbe tool la ikaptutu dook ye nepongo ki i, inbe tool la itoo dada yo dook mata ye di tooltool matadi, inbe ye in ke bet ikamata di lowo, inbe ye in tool dook mata ke bet ipatomonai di tooltool ye betanga ke Maro lapau.

³ Inbe tool tani in iyin ran medana mata le kuton moo ye tiap, inbe katen malmal a irau sorok di tooltool tiap, bong inepe le lono pusbe. Inbe tool tani in iye di tooltool tiparsu ye betebetanga tiap, inbe lono mai san pang pat ke yimoongoo so tiap lapau.

⁴ Bong tool tani in matan kala rimana le di natunu le di rara ki yo iye di tinepe ngan dook mata, inbe iyei di natunu tina a bet nen ngan tiraua panga inbe titoo betanga yo iwete pang di ye nga le imot.

⁵ Bong kumata le bet tool tani in matan kala ye taunu rimana le di natunu ngan dook tiap nga, ngan o ke bet matan kala di tooltool ke Maro yo tigaua ye bareme ke Yesu, ngan dook tiap lapau.

⁶ Nen le tool yo dookoot yege iportaka lono a bet itoo Yesu i, in ke bet kataru a iyei kuto mai pang bareme ke Yesu tiap. Ole nen ngan itiki a ye taunu ipayiti ye urata ki yo iyei nga, ngan ole Maro iyemenaii ben tina yo bet iyemenaia tool kuto mai kidi so sidi in nga. Le tool yo inepe nen i, in yetaleu la bet iyei tool kuto mai pang di tooltool yo tigaua ye bareme ke Yesu nga.

⁷ Ngan la tool yo bet ikaua urata nen i, in ke bet di tooltool yo tigaua ye bareme ke Yesu tiap nga, ngan tikamata ben ye in tool dook mata. Ole nen ngan tigarungu ye betanga dook tiap, ngan ole lo itingi ye dowo ke tool kuto mai kidi so sidi.

Di Tooltool Yo Tiyei Suanga Pang Bareme Ke Yesu Nga

⁸ Ngan gaongo leu, di tamoto yo bet tiyei suanga a bet tilon di tooltool yo tigaua ye bareme ke Yesu nga, ngan bet titoo dada yo dook mata ngan ye di tooltool matadi. Bong ke bet tiwete pang di tooltool ngan medi ru ye betanga kidi tiap, inbe ke bet tiyin ran medana mata a kutodi moo ye tiap, inbe ke bet tillung di tooltool a tikap sorok pat kidi tiap lapau.

⁹ Bong betanga moolmool ke Maro yo ipitnii paidi i, in tiparama le imede inbe tigaua lodi le imot bet titoo. Mugu ngan betanga tani in iken sollono, bong dookoot nga lod galanga ye.

¹⁰ Le di tooltool yo bet katar di nga, ngan katouo di mugu ye urata a kakamata di ngan. Le kumata bet tiyei urata dook mata le kapusye toko busunu kidi siap nga, ngan la bet katar di a tiyei suanga pang di tooltool yo tigaua ye bareme ke Yesu nga.

¹¹ Ngan gaongo leu, di tooltool tina bet tiyei suanga nga, ngan di rimadi ngan bet titoo dada yo dook mata ngan ye di tooltool matadi. Bong di ngan ke bet tiwete mur ye di tooltool tiap, inbe di ngan ke bet tikan le tiyin mata tiap. Bong tiwete betanga kidi nga, ngan titoo le imot le lo itar kanono moolmool.

¹² Le di tooltool yo bet tiyei suanga pang bareme ke Yesu nga, ngan ole matadi pang di garup tina yo tiyooloo di koot, ngan leu, inbe matadi kala di rimadi le di natudi le di tooltool kidi yo tiye di tinepe nga, ngan dook mata.

¹³ Di tooltool tina yo tiyei urata dook mata nga, ngan ole di tooltool tipayit di ye dada dook mata kidi yo tiyei nga. Nen le titattadai tiap, bong ole tikodo le timede a tiwete pang di tooltool ye lodi medana yo titaru pang Yesu Kirisi i.

Betanga Moolmool

¹⁴ Timoti, lok bet amala palbe pang yong. Bong awodo betanga tina ilo ye rau i pong,

¹⁵ a bet nen ngan kumata bet atu ye so sa le amala tarrai tiap nga, ngan ole betanga tina ipagalanga lom ye dada dook mata yo bet idi tooltool yo tagaua ye bareme ke Maro koot, ngan tatoo nga. Ngan idi tooltool yo tatara lodo medana panga nga, ngan bareme ke Maro yo inepe nen le taukan matenge i. Nen le idi nga dawa ben sawa medana

yo tipe a itoko rumu i, yesoo ye lodo medana yo tataru panga i, in taparama betanga tani yo moolmool in le imede.

¹⁶Le moolmool, Maro ipitnai dada dook mata yo lono bet tatoo ngan paidi. Mugu ngan betanga tani in iken sollono, bong dookoot nga lod galanga ye nen:

Yesu in iyei tool moolmool a pombe mallangana. Inbe Maro Amunu Silene ipitnaini paidi ben ye in Maro natunu.

Di bangabangana ke Maro tikamata.

Inbe di tooltool tikaua betanga ki a tiweteweta pang di tooltool ke ni mai i le imot.

Le di tooltool ke tana i ngan alunu kaiye la titara lodi medana panga nga.

Motong la Maro ikauu a ilo pang malala ki, a bet nen ngan iyeie ene le ilo ete ke bet di tooltool tipayiti.

4

Di Tooltool Kapala Ole Tillung Di Tooltool Ye Patomonaingi Kidi

¹Maro Amunu Silene iwete betanga galangana nen bet ke tina yo dookoot tanepe ye nga le ilo ye lal yo bet Yesu imulu a isi ye in nga, ngan ole di tooltool kapala tiwala muridi pang Maro a tigege lodi medana yo titaru panga i. Inbe la titar talngadi ye betanga le patomonaingi ke di so sidi yo ke kaplungunu nga, a la titoo betanga tina yo di tooltool ke kaplungunu ngan tipatomonai di ye nga.

²Patomonaingi yo nen nga, ngan ipa ye di tooltool ke kaplungunu yo tiwete pang di tooltool,

ngan medi ru ye betanga kidi a tillung di ye nga. Ngan di tooltool yo nen nga, ngan lodi matamata le ke bet lodi galanga a tiyetai ye yo tikapsap ye dada dook mata yo lod wetewete bet tatoo, ngan tiap.

³ Nen le di tooltool ke kaplungunu tina, ngan tigunkala di tooltool ye kerenge, inbe tigunkala di lapau ye so kapala yo ke kaningi nga. Bong so tina nga, ngan Maro itar paidi, idi tooltool yo tatara lodo medana pang Yesu inbe lod galanga ye betanga moolmool ki nga, ngan bet takap inbe tawete lo ponana kiidi panga ye.

⁴ Ngan nanga, so le imot yo Maro itar nga, ngan dook mata. Le kumata bet takap inbe tawete lo ponana kiidi panga ye nga, ngan ke bet tawili sa a ila diki, ngan tiap.

⁵ Yesoo, betanga ke Maro iwete bet so yo nen ngan dook mata le imot. Inbe pataraungu kiidi ngan iyei le dook mata lapau.

Noonoongoo Dook Mata Pang Timoti

⁶ Le kuwete a kupamadit di diede kapala yo titara lodi medana pang Yesu ngan lodi ye noonoongoo tina yo akap pong nga. Kumata le bet kuyei nen nga, ngan ole kuyei ben ong in kapraing i dook mata ke Yesu Kirisi. Inbe Maro ole ipamedong ye betanga moolmool yo tatara lodo medana ye i, inbe ye patomonaing i dook mata yo kutoo nga.

⁷ Nen le lok bet kuwala murim pang bete sorokingi yo taukan punu nga. Betanga yo nen nga, ngan itoo dada dook mata yo Maro lono bet

tatoo, ngan tiap. Bong kutouotou ong ye dada dook mata le imot yo lono bet tatoo nga.

⁸ Ngan yo a le awete pong bet ong taum kutouotou ong ye nga, yesoo lom galanga ye dada yo bet idi taudu tatouotou idi ye urata yo ke tana i, in so ke bet ilonidi ye nepongo kiidi ke tana i leu. Bong bet idi taudu tatouotou idi ye dada dook mata yo Maro lono bet tatoo i, in la dada dook mata ke bet ilonidi ye nepongo kiidi yo dookoot tanepe ye katai i, inbe ye nepongo kiidi yo ke pang dama ni, in lapau.

⁹ Ngan betanga tani, in betanga moolmool le ke bet di tooltool tikauu a tiparama le imede.

¹⁰ Ngan la le idi nga taye i urata mai san bet tatoo betanga tani, yesoo tatara lodo le atu pang Maro yo inepe nen le taukan matenge i. Ngan Maro in tool tani yo iyei dada dook mata pang di tooltool le imot i. Bong di tooltool yo titara lodi medana panga moolmool nga, ngan di leu la bet ikap di a ipamulu di nga.

¹¹ Ngan la kuwete le koom mede ye betanga tina ngan pang di tooltool, inbe kupatomonai di ye.

¹² Bong Timoti, ole di tooltool tikamatong ngan matadi ru ong, yesoo ong in tool kase paunu mata. Bong bet nen ngan ole koptutong dook ye di tooltool yo titara lodi medana pang Yesu nga a bet tikamatong, ngan titoo ong ye betebetanga le ye nepongo kiong, le ye lom yo mai san pang di tooltool le imot i, le ye lom medana yo kutaru pang Maro i, inbe ye dada yo kunepe le taukam busunu ye Maro matana i.

¹³ Nen le ye kene yo bet amala pang yong tarrai tiap nga, ngan kuraia lom le imot inbe kuyei urata

kiong ke kinkatingi betanga ke Maro yo iken ye rau nga, ngan pang di tooltool a kuwetewete bingi dook mata ki pang di, inbe kupatomonai di ye.

¹⁴ Le ken kotte so dook mata yo Maro ikauu pong ye lo ponana ki, in be. Ngan so tani in di kuto maimai ke di tooltool yo tigaua ye bareme ke Yesu nga, ngan tikaua Maro koonoo a tiweta pong ye kene yo tipaloko bedi lo kutom a tipatarau yong ye i.

¹⁵ Le ong taum kuraia lom le imot a kutoo betanga tina yo nga, a bet nen ngan di tooltool le imot tikamatong ben dookoot nga kutara lom le imede, inbe kusitoo geingi urata yo Maro lono bet kuyei nga.

¹⁶ Ken koptutong dook ye nepongo kiong inbe ye betanga kiong yo kupatomonai di tooltool ye nga. Nen le kuyei urata tina yo nga le ikenen leu, yesoo kumata le bet kuyei nen nga, ngan ole Maro ipamulong kuye di tooltool yo titar talngadi a tilongo betanga kiong nga ye so dook tiap yo bet igarungang i.

5

Dada Yo Bet Matam Kala Di Tooltool Yo Titara Lodi Medana Pang Yesu Nga

¹ Ye kene yo bet kuwete pang tool tamoto yo maiyoko a kulele ye dada dook tiap ki yo iyeyi nga, ngan ken kuwete katkat a kupasak panga be. Bong ole kuwete betanga mos panga dawa ben yo kuwete pang tamam nga. Inbe kuyei dada dook mata pang di tamoto yo kakase paunu, ngan dawa ben yo kuyei pang di toom le taim nga.

² Inbe kuyei dada dook mata pang di garup yo maimai nga, ngan dawa ben yo kuyei pang tinam nga. Inbe kuyei dada dook mata pang di garup yo kakase paunu ngan lapau, dawa ben yo kuyei pang di lim nga. Le kuyei dada dook mata leu pang di garup kakase paunu tina, a bet nen ngan kunepe le taukam busunu ye Maro matana.

³ Le kumata bet garup iyei tap a yetaleu inepe le tool sa iloni tiap nga, ngan lok bet kuloni a matam kala dook.

⁴ Bong kumata le bet garup tap atu bet di natunu too di tiunu tinepe nga, ngan ole titoo dada dook mata ke Maro mugu pang sogadi tani yo iyei tap i. A bet nen ngan tirau urata kootoonoo kidi tinadi le tiudi ye urata kidi yo mugu ngan tiyei ye di nga. Ngan dada dook mata yo nen, ngan la Maro lon ponana ye nga.

⁵ Ngan garup tap moolmool i, in tap la yetaleu inepe le tool sa ke bet iloni tiap i. Nen le itara lono le atu pang Maro, inbe ipatarau ye ke le bong tina yo kanakana ngan a itoru bet iloni.

⁶ Bong kumata bet garup tap yo inepe ngan iyei dada dook tiap yo lono bet iyei a lon ponana ye i, in ole inepe le dawa ben tool matene ye Maro matana.

⁷ Le betanga tina nga, ngan ole kuwete pang di tooltool yo tigaua ye bareme ke Yesu ngan lapau, a bet nen ngan tool sa o ke bet iwete mur ye di tiap.

⁸ Nen le kumata bet tool sa ilon di rara ki dook tiap nga, inbe ilono ye taunu tinana too tiunu garup dook tiap lapau nga, ngan tool tani in iwala murini pang lono medana yo itaru pang Maro i. Le dada dook tiap ki yo iyeii nen i, in le illos dada

dook tiap kidi tooltool yo ke Kirisi tiap ngan tiyei nga.

⁹ Nga bet awete nin di garup tap yo bet kuwodo edi ilo ye rau a bet kalon di nga, ngan kumata di tap la rai kidi sangaul limi be atu inbe ilo pang ete nga. Inbe tap la matana pang ye tamoto ataleu tani yo iyooloo koot i ye kene yo imata tiao nga.

¹⁰ Inbe kumata garup tap la di tooltool tikamata ngan tipayiti ye dada dook mata ki yo iyei nga, ngan ben yo matan kala di natunu dook mata nga, inbe yo ikamata di lowo nga, inbe yo ingas di tooltool ke Kirisi kedi nga, inbe yo ilon di tooltool yo tisolo urata moonoo nga, inbe ye yo iraiia lono bet iyei urata dook mata le imot pang di tooltool nga. Ngan di garup yo tiyei dada dook mata nen nga, ngan di leu la bet kuwodo edi ilo ye rau nga.

¹¹ Bong ken kuwodo di garup tap yo tinidi paunu, ngan edi ilo ye rau be. Ngan kumata bet kuwodo edi lo ye rau, lo ngan bet tinidi iyolo pang di mulu bet tikere nga, ngan ole tigarungu betanga yo tipamede a iken kataunu kidi tiye Kirisi i.

¹² Le ye dada kidi yo tiyei nen nga, ngan ole di tapdi titar di tilo ye Maro bene bet iyemenai di ye yo tillung a tipamede betanga pang Kirisi, motong tidada betanga kidi tani yo tipamede mugu, in pono nga.

¹³ Inbe tiyei nen leu tiap, bong tinidi booroomoo a tinepe le ngan tipa a tila ye rumu ke tool in, le ngan tila ye san a matadi so di tooltool ke rumu tina ngan. Ngan tinidi booroomoo a tiyei nen leu tiap, bong ole tiwete mur ye di diedi, inbe tiyeikalakala di tooltool ye urata kidi yo tiyei nga,

inbe tiwete pang di ye betanga yo ke bet tiwete tiap nga.

¹⁴ Ngan ye dada yo nen nga, ngan la le akap betanga pang di garup tap yo tinidi paunu go nga, ngan bet tikere mulu a tipasui di natudi, inbe tiyei dada dook mata yo bet matadi kala di niditooroo le di natudi ye nga. Kumata bet tiyei nen nga, ngan la bet di koi kiidi tikamata so sa yo dook tiap ke bet tiwete mur yidi ye, ngan tiap nga.

¹⁵ Ngan yo a le awete pong nen nga, yesoo di garup tap tina nga, ngan kapala tiwala muridi pang dada dook mata, inbe la titoo dada dook tiap yo ke Satan nga.

¹⁶ Ngan nanga, kumata garup atu yo itara lono medana pang Kirisi, in bet di sogana tiyei tap nga, ngan ye taunu la bet ilon di i, a bet nen ngan di tooltool yo tigaua ye bareme ke Yesu ngan ke bet tilon di, ngan tiap. Bong bet nen ngan tilon di garup tap kapala yo di leu tinepe le taukadi tooltool yo bet tilon di nga.

Di Kuto Maimai Ke Bareme Ke Yesu

¹⁷ Ang di tooltool yo katara lomu medana pang Yesu nga, kakamata di kuto maimai kiang yo tiyei urata a matadi kalang dook mata nga, ngan kaurau pang di, inbe kakap pat le so kapala yo bet kalon di ye nga. Nen le di tooltool yo tiwetewete bingi dook mata ke Maro pang a tipatomonai ang ye nga, ngan la bet kalon di dook mata nga.

¹⁸ Ngan awete nen, yesoo betanga yo iken ye Rau ke Maro i, in iwete nen, “Ye kene yo bet kakap urata pang bulumakau kiang a ipa bet iyirngan dingding patunu ngan kulini idu tana nga, ngan

ken kupaukala koonoo a ikan so tiap ngan be.”✠
Inbe Rau ke Maro iwete nen lapau, “Kumata le bet tool iyei urata nga, ngan la bet ikap so ye urata kootoonoo ki nga.”✠

19 Ngan kumata le tool atu iwete bet di kuto maimai kiang tina ngan atu bet iyeie dada dook tiap ke sennene nga, ngan ken kulongo betanga ki be. Bong bet nen ngan tool ru too tol tiwete pong ye betanga tina yo nen nga, ngan la bet kulongo betanga kidi nga.

20 Nen le di kuto maimai kiang tina ngan sa bet ikapsap ye dada yo dook tiap ke sennene nga, ngan ole kugaua di tooltool yo tigaua ye bareme ke Yesu nga, inbe kuwete panga a kulele ye dada dook tiap ki yo iyei nga, ngan mallangana, a bet nen ngan di diene kapala bet tikamata ye matadi, ngan titattadai, ngan o ke bet tiyei dada dook tiap yo ke sennene, ngan tiap.

21 Timoti, nga bet awete betanga medana pong ye Maro iye Yesu Kirisi, inbe ye di bangabangana ke Maro yo ipootoo di panga nga, ngan matadi nen, bet kutoo betanga kiau tina yo apatomonai ong ye nga, ngan dook le imot. Ngan nanga, ole kuyeie dada gaongo leu pang di tooltool le imot, bong ke bet kuyeie dada atu pang di kuto maimai, inbe san pang di tooltool yo sorok ngan be.

22 Ken katem ro ye tool yo bet kataru a iyei kuto mai pang di tooltool yo tigaua ye bareme ke Yesu i, in a kupaloko bem lo kutono a kupatarau ye palbe be. Ngan kumata bet kuyeie nen le kuto mai tani, in bet iyeie dada dook tiap sa ke sennene nga,

ngan sennene ki tani ole man irookong. Le bet nen nga, ngan ong taum ko ptutong dook a kunepe le taukam busunu ye Maro matana.

²³ Timoti, ken kuyin ran sorok leu be, bong kuyin ooroo wain surunu ngan kasin lapau, a bet nen ngan ikarata kapom lono a igiri matamatenge yo iken kapom lono a ipulke ong mata i.

²⁴ Di tooltool kapala ngan bet tiyei dada dook tiap ke sennene nga, ngan ole dada dook tiap kidi tina, ngan ise pombe mallangana a takamata ye matada. Inbe bingi ke sennene kidi tina, ngan ole imugu pang ye ni ke karatanga betanga. Bong di tooltool kapala ngan dada dook tiap kidi ke sennene yo tiyei nga, ngan iken sollono a tanepe kasin lo ngan bet ise pombe mallangana a takamata ye matada.

²⁵ Ngan nen le gaongo leu, di tooltool ngan bet tiyei dada dook mata nga, ngan ole dada dook mata kidi tina, ngan se pombe mallangana a takamata ye matada. Inbe dada dook mata kapala yo di tooltool tiyei nga, ngan o se pombe mallangana tarrai tiap, bong ke bet iken sollono le iken so tiap. Ngan nen le ken katem ro ye tool yo bet kataru a iyei kuto mai pang di tooltool yo tigaua ye bareme ke Yesu in be.

6

Noonoongo Pang Tool Yo Iyei Urata Ben Tool Ke Poranga I

¹ Di tooltool ke Kirisi yo tiyei urata ben di poranga nga, ngan ken tikamata di kuto maimai kidi nga ben di ngan tooltool dook mata ke bet tiraua pang di a titoo betanga kidi le imot. Le kumata bet

tiyei nen nga, ngan o ke bet di tooltool tiwete mur ye Maro, too ye patomonaingi kiidi, ngan tiap.

² Nen le kumata bet di kuto maimai kidi ngan di tooltool ke Kirisi lapau nga, ngan ke bet lodi kau urata nen bet nga di diedi a bet nen ngan tiraua pang di a titoo betanga kidi tiap, ngan tiap. Bong bet nen ngan di tooltool tina yo tiyei urata ben poranga nga, ngan tiyei urata dook mata yo bet tilon di ye nga, yesoo di ngan tooltool ke Kirisi yo ke bet lodi pang di mai san nga. Le betanga yo bet kupatomonai di tooltool tina ye a kupamede di bet titoo, ngan nen.

Tool Yo Matana Pat Mata I

³ Kumata le bet tool sa lono pang betanga moolmool ke Tool Mai kiidi Yesu Kirisi a ipatomonai di ye dada dook mata le imot yo Maro lono bet titoo, ngan tiap, inbe la ipatomonai di tooltool ye betanga yo moolmool tiap nga,

⁴ ngan tool in iyitmaka ye taunu ene ye leu, bong mala bet lon galanga kasin pa ye so yo iwetewete ye, ngan pitiap yege. Le tool yo iyei nen i, in so ben matamatenge dook tiap la iken kutono lono i. Nen le iso pang bete sorokingi pang di diene a iye di koodi parkap, inbe iye di diene tiparsu ye betanga. Ngan nen le iyei di tooltool a matadi gorengana ye so kidi tooltool kapala a lodi dook tiap pang di, inbe tiwete betanga yo ke kate malmal nga, inbe tipasa mur ye di diedi a tigarung di ye betanga, inbe lodi tar di diedi bet tiyei dada dook tiap,

⁵ inbe kanakana ngan ole tiwetewete betanga yo ke kate malmal ngan pang di diedi kapala lapau. Ngan tiyei nen, yesoo di tooltool tina ngan

kutodi le lodi dook tiap le lodi galanga ye so yo dook mata too dook tiap, ngan tiap. Bong di ngan lodi galanga ye betanga moolmool pitiap yege. Inbe lodi tar nen, kumata bet tipatomonai di tooltool ye dada ke Maro nga, ngan ole tikap so alunu yo bet ballingadi ye nga.

⁶ Bong kumata bet tool atu itoo dada dook mata le imot yo Maro lono bet tatoo nga, inbe ikamata so ki ye taunu yo ikap a iken ye, ngan le lon wete bet so tina ngan ige le imot panga nga, ngan ole tool tani in ballingana ye so ke Maro.

⁷ Ngan awete nen, yesoo ye kene yo tinada tipa-sui idi a tasi tana ye in nga, ngan takaua so sa a tapa ye a tasi, ngan tiap. Ngan nanga, kumata le bet tammata nga, ngan o ke bet takaua so sa ke tana i a tapa ye a talo ngan tiap lapau.

⁸ Bong kumata bet takap so ke kaningi inbe so ke lonloningi nga le takamata ngan ige idi koot nga, ngan ole lod ponana ye kaiye.

⁹ Ngan nen le di tooltool yo lodi bet tikap pat le so matana matana a tigaua le alunu a bet ballingadi ye nga, ngan ole touanga alunu la bet pombe pang ye di nga, le ole ikap di a tilo dowo lono ke tool dook tiap dawa ben di asara yo lo titingi ye dowo nga. Ngan ye yo matadi pat le so matana matana ke tana a bet ballingadi ye nga, le tiyei kapa a di tapdi tigarung di le tilledi dawa ben ookoo imere a idaudat du tiek lono nga.

¹⁰ Ngan ye yo awete pong nen nga, yesoo dada yo ke bet di tooltool lodi mai san pang pat ke yimoongoo so ye i, in dada dook tiap yo matana matana nga, ngan punu igaua le imot a iken ye. Nen le di tooltool kapala yo matadi pat mata nga,

ngan tiwala muridi pang lodi medana yo titaru pang Maro i, inbe di tapdi tigarung di a tisolo masngana mai dawa ben tool ikurumu ye pul a isolo masngana mai san i.

Patokongo Dook Mata

¹¹ Bong Timoti, ong in tool ke Maro, le kuwala murim a kunepe manga mooloo ye dada dook tiap yo nen nga. Inbe kutoo dada dook mata yo noonoonoo ke Maro nga, inbe kutoo dada dook mata le imot yo lono bet tattoo nga, inbe kutara lom le imede panga, inbe lom pang di diem kapala mai san, inbe kukodo le tutube a kusolo urata moonoo yo bet pombe pang yong nga, inbe kunepe le lom pusbe dook mata.

¹² Nen le kutara lom le imede pang Kirisi a bet nen ngan kupatoko ye patokongo yo dook mata i. Le kuparama lom medana yo kutaru i, ngan ole kunepe ye nepongo dook mata yo iken nen le taukan motingi i. Yesoo bong, kulkulunu ngan Maro ikiu ong bet kouo nepongo dook mata tani, in ye kene yo lo kukodo dama ke di tooltool, inbe kuwete lom a kupaposo lom medana yo kutaru pang Maro in nga.

¹³ Timoti, ye Maro yo itar so nga le imot a tinepe maguredi, in matana, inbe ye Yesu Kirisi yo lo ikodo dama ke Pontius Pailot a iwete betanga moolmool a ye taunu ipaposi panga, in matana nga, ngan awete betanga medana pong nen,

¹⁴ betanga ke Maro yo kop koot nga, ngan ken kuparama le imede a kutoo dook le imot, ngan o ke bet tool sa iwete pong ye tiap. Nen le kukodo le kumede ye betanga tani le lo ye lal yo bet Tool Mai

kiidi Yesu Kirisi imulu a isi pombe mallangana ye i.

¹⁵ Ngan ye kene tani in ole Maro iwanga Yesu a isi ye lal tani yo itaru panga i. Le Maro yo iyei urata dook mata pang di tooltool le tiyitmak ene i, in yetaleu la iyei kuto mai i. Ye in kuto mai ke di kuto maimai kapala yo matadi kala tana maimai nga. Inbe ye in iyei Tool Mai pang di tooltool maimai kapala, ngan lapau.

¹⁶ Inbe Maro yetaleu, in taukan matenge, inbe ye in inepe ye sul loloana somai le ke bet di tooltool tila potai ye tiap. Nen le tool sa ikamata toka pitiao, inbe tool sa ke bet ikamata tiap lapau. Le bet nen ngan tayitmaka ene inbe taye ne, “Maro, gurana kiong mai san ke bet di tooltool tipayitong ye le ikenen leu.” Moolmool.

Noonoongoo Pang Di Tooltool Ballingadi

¹⁷ Au lok bet kuwete pang di tooltool ke Kirisi yo ballingadi ye so ke tana i nga, ngan ken tiyitmak di be. Inbe ken titara lodi le atu ye so kidi ke tana i nga bet ole ilon di ye nepongo kidi, ngan be. Yesoo, so tina yo ngan ole iken le mos tiap, inbe ilene palbe leu. Bong bet nen ngan titara lodi le atu pang Maro yo ilonidi mai san a ikap so le imot paidi a bet lod ponana ye i.

¹⁸ Inbe kuwete pang di tooltool tina yo ballingadi ngan bet tiyei dada yo dook mata ngan le alunu pang di tooltool. Le kuwete pang di a tiyei ben tool ke maroro a tipoto so kidi tina, lo ngan bet tikap kapala pang di diedi.

¹⁹ Kumata le bet tiyei nen nga, ngan ben tigaua balingi pang di tapdi a bet ilon di ye nepongo kidi

yo pang dama ni i. Le ole tikaua nepongo dook mata moolmool yo iken nen le taukan motingi i.

²⁰ Timoti, ken matam kala urata tani yo Maro ikauu pong i, in dook. Inbe ole kuwala murim pang betanga sorok yo itoo dada dook mata yo Maro lono bet tatoo tiap nga. Inbe kuwala murim pang di tooltool yo tikapge bet tirautoo patomon-aingi kiidi ye betanga yo tiwete ngan tillung bet itoo dada dook mata ke lo galanga nga, ngan lapau.

²¹ Ngan yo a le awete nen nga, yesoo di tooltool kapala titara lodi ye betanga kidi. Ngan tiyei dada nen le tiwala muridi pang lodi medana yo titaru pang Maro i.

Maro lono pang a iyei dada dook mata pang ang le imot.

Rau Ke Maro
The New Testament in the Arop dialect of the
Arop-Lokep language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Arop-Lokep long
Niugini

copyright © 2022 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Arop-Lokep

Dialect: Arop

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2025-01-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 3 Jan 2025 from source files dated 2 Jan 2025

6d295e13-7d74-5276-9c6d-7f0499d3adf2